

NAISTEN SALAISIA LAULUJA
TO 29.9.2022 klo 19

Kuopion kaupunginorkesteri
Leo McFall, kapellimestari
Viviane Nüscheler, harppu

Richard Strauss (1864 – 1949): Don Juan, sävelruno (1888)

Tan Dun (s. 1957): Nu shu – The Secret Songs of Women, sinfonia 13 videolle, sooloharpulle ja orkesterille (2013)

1. Secret Fans
2. Mother's song
3. Dressing for the Wedding
4. Cry-Singing for Marriage
5. Nu Shu Village
6. Longing for her Sister
7. A Road without End
8. Forever Sisters
9. Daughter's River
10. Grandmother's Echo
11. The Book of Tears
12. Soul Bridge
13. Water Rock'n Roll

TARINOITA ILMAN SANOJA

Naistensankari on kyseenalainen kunnia, jota moni mies on havitellut siitäkin huolimatta, että jo **Aristoteles** korosti sankarin tärkeimmän ominaisuuden olevan hyveellisyys, koska häneen pyritään samastumaan. Kun taide käsittelee myyttiä naistensankarista, espanjalainen kansantarina 1400-luvulta muuntuu aina kulloisenkin ajan moraalikertomukseksi. **Mozartin** ooppera *Don Giovanni* on valistusajan hengessä sankarin kyseenalaistava, huvittavaksi tarkoitettu tragedia Don Juanin viimeisestä päivästä, joka päättyy helvetin lieskoihin.

Richard Straussille *Don Juan* oli 1800-luvun hengessä utooppinen seikkailu ihannerakkaudesta. Strauss sävelsi kiihkeän teoksen 24-vuotiaana, pitkän uransa alussa, ja se kuultiin säveltäjän johdolla ensimmäisen kerran vuoden 1889 lopulla Weimarissa. Siitä tuli Straussin kansainvälinen läpimurtoteos. Sillä hän lunasti ne odotukset, joita ihmelapseksi leimatulle Baijerin valtionoopperan käyrätorvensoittajan pojalle oli asetettu. Strauss on *Don Juanissa* huumaantunut suuresta sinfoniaorkesterista ja sen sointimahdollisuuksista ja inspiroitunut **Franz Lisztin** aloittamasta sävelrunoajatuksesta, jossa musiikki ilman sanoja kertoo sanoiksi puettun tarinan.

Strauss luki *Don Juanin* näytelmäversiona, jonka oli kirjoittanut runoilija **Nikolaus Lenau**. Hän lisäsi sävelrunon nuotteihin kolme katkelmaa näytelmästä selventääkseen, mihin musiikki polveilevassa tarinassa keskittyy. Alussa on syy ja sen selitys, Don Juanin pakkomielle löytää ideaali nainen. Tehtävä on yhtä mahdoton kuin kiroilla merikapteenilla, jonka tunnemme nimellä Lentävä Hollantilainen. Vuosien myötä Don Juan masentuu, vajoaa melankoliaan ja lopuksi alkaa toivoa omaa kuolemaansa. Strauss kertoo tarinan runsaassa vartissa ja vaatii koko orkesterilta sankarillista taituruutta. Onko Straussin viesti siis se, ettei naisista ole ideaaliolentoiksi?

Tan Dun on yksi aikamme tärkeimmistä ja menestyneimmistä säveltäjistä, jolla on poikkeuksellinen taito yhdistää kiinalaisen kulttuurin elementtejä länsimaiseen musiikkiin. Hän kasvoi pienessä kylässä Hunanin maakunnassa vuoristoisella alueella, josta on tuhat kilometriä Shanghaihin ja 1200 Pekingiin. Hän teki töitä riisiviljelmällä ja soitti kiinalaisia soittimia, sillä elettiin kulttuurivallankumouksen aikaa ja länsimainen kulttuuri oli ankarasti kielletty. Kun kiertävä oopperaseurue joutui lauttaonnettomuuteen ja osa sen soittajista kuoli, teini-ikäinen Tan Dun pestattiin orkesteriin. 19-vuotiaana hän jo opiskeli Pekingin konservatoriossa, ja 29-vuotiaana hän muutti New Yorkiin, jossa yhä asuu.

Tan Dun on tuonut sinfoniaorkesteriin kiinalaisia soittimia ja uusia sointeja ja värejä. Hänelle on luontevaa yhdistää perinteisen konsertin ulkopuolelta asioita musiikkiin: milloin orkesterissa soivat paperit, milloin vesi tai kivet. Lapsuuden kylänsä šamaanirituaalit jättivät lähtemättömän jäljen Tan Duniin, jonka musiikissa on usein rituaalin omaista draamaa. Myös erilaiset videomateriaalit ovat hänen musiikissaan monesti mukana, kuten tänään kuultavassa orkesteriteoksessa, jonka aikoinaan tilasivat Philadelphian orkesteri, Japanin NHK-orkesteri ja Amsterdamin Concertgebouw-orkesteri. Ensiesitystensä jälkeen 2014 teos on kuultu kaikilla mantereilla ja suurissa kaupungeissa.

Nu shu on katoava kieli Kiinassa, Tan Dunin synnyinseudulla Hunanissa. Se on ainoa tunnettu kieli, joka on sidottu sukupuoleen: sitä puhuvat, laulavat ja kirjoittavat vain naiset. Muinaiset viestit on kirjoitettu kankaisiin, vaatteisiin, koriste-esineisiin, viuhkoihin, niihin käsitöihin, joita naiset tekivät. Näin sen viestit jäivät kieltä ymmärtämättömiltä tyystin huomaamatta. Naisten laulut käsittelivät ajatusta siitä, miten nainen voisi olla mahdollisimman hyvä äiti. ”Ne ovat universaaleja viestejä naisilta naisille”, Tan Dun on sanonut.

Tan Dun löysi kotiseudultaan vanhoja naisia, jotka suostuivat kertomaan hänelle salakielestään. Työ kesti vuosia – niiden aikana Tan Dun tutki arkistoja, katseli vanhoja filmejä, tapasi kieltä osaavia naisia, nauhoitti ja kuvasi näiden lauluja ja haastatteluja. Lopulta syntyi 13-osainen konsertto videoille, harpulle ja orkesterille. Harppu antaa äänen naisten kielelle ja toimii linkkinä muinaisen ja nykyisen välillä. Se valikoitui tehtäväänsä monesta syystä: harppu on yksi vanhimmista soittimista, sen herkkä ääni puhutteli säveltäjää ”feminiineillä sävyillään” ja sen muoto muistuttaa yhtä nu shun symboleista. Teoksellaan Tan Dun on ikään kuin herättänyt henkiin kielen, jolla naiset viestivät keskenään eri aikoina. Säveltäjä on kutsunut teostaan myös ”äitien joeksi”, sillä nu shu on kytkenyt yhteen eri aikojen naiset samoine toiveineen olla mahdollisimman hyvä äiti.

Leo McFall, kapellimestari

”Suomessa viettämäni aika oli elämäni tärkein”, sanoo Sibelius-Akatemian kuuluisan ”kapuluokan” käynyt Leo McFall. Britanniassa syntynyt McFall aloitti opintonsa Oxfordin yliopistossa ja tuli sitten Helsinkiin. Hän on opiskellut orkesterinjohtoa myös Zürichin taideyliopistossa. *Deutsche Dirigentenpreis* 2015 ja Salzburgin musiikkijuhlien *Nestlé Young Conductors Award* 2014 palkinnot taskussaan hän rakentaa nyt vakuuttavaa kansainvälistä uraa. McFall on Itävallan Bregenzissä toimivan Vorarlbergin sinfoniaorkesterin ylikapellimestari. Useiden kansainvälisesti arvostettujen orkestereiden lisäksi McFall on johtanut oopperaa mm. Glyndebournen festivaalilla, Englannin kansallisoopperassa ja Wienin Volksoperissa. Hänen johtamansa levytys Emilie Meyerin sinfoniaista saavutti Opus Klassik 2021-palkinnon 1900-luvun sinfonisen musiikin parhaasta levytyksestä sekä New York Timesin ”Best Classical of 2020” -tunnustuksen.

Viviane Nüscheler, harppu

Sveitsiläinen harpputaiteilija **Viviane Nüscheler** tuli suomalaisyleisölle tutuksi voitettuaan ensimmäistä kertaa järjestetyn kansainvälisen Helsingin harppukilpailun helmikuussa 2020. Ennen Helsingin kilpailua hän voitti myös Italiassa järjestetyn kansainvälisen Marcel Tournier -kilpailun. Zürichin taidekorkeakoulussa professori Sarah O’Brienin johdolla opiskeleva Nüscheler on musiikkikasvatuksen maisteri ja hän opettaa harpunsoittoa kahdessa musiikkiopistossa Sveitsissä. Oman instrumenttinsa opinnot hän aloitti kahdeksanvuotiaana. Nüscheler on musiikin suhteen ennakkoluuloton ja avoin. Hän tekee instrumentilleen sovituksia pop-, jazz- ja elokuvamusiikista sekä säveltää. Hänen YouTube-kanavansa on tähän mennessä kerännyt jo pitkälle yli kolme miljoonaa katselukertaa.

©Maisteriviestintää Minna Lindgren & Hannele Eklund